

โรคเลปโตสไปโรซิส (Leptospirosis)

โรคเลปโตสไปโรซิสเป็นโรคของสัตว์ที่สามารถติดต่อมาสู่คน (Zoonotic Disease) ซึ่งเกิดจากเชื้อแบคทีเรีย ชื่อ เลปโตสไปรา (*Leptospira spp.*) โดยเชื้อเลปโตสไปราชนิดที่ก่อให้เกิดโรคมะ 6 สปีชีส์ ประกอบด้วยเชื้อ *Leptospira interrogans*, *L.kirschneri*, *L.noguchii*, *L.borgpetersenii*, *L.santarosai* และ *L.weilii* ก่ออาการหลากหลายขึ้นกับชนิดของเชื้อ (serovars) และปริมาณเชื้อที่ได้รับ เชื้อถูกปล่อยออกมา กับปัสสาวะของสัตว์ที่ติดเชื้อ และปนเปื้อนอยู่ในน้ำ ดินที่เปียกชื้น หรือพืช ผัก เชื้อสามารถไชเข้าสู่ร่างกายทางผิวหนังตามรอยแผล และรอยขีดข่วน และเยื่อของปาก ตา จมูก นอกจากนี้ยังสามารถไชเข้าทางผิวหนังปกติที่อ่อนนุ่ม เนื่องจากแช่อยู่ในน้ำนาน ๆ ผู้ป่วยส่วนใหญ่มักติดเชื้อขณะย่ำดินโคลน แขนง้าท่วมหรือว่ายน้ำ หรืออาจติดโรคจากการกินอาหารหรือน้ำ หรือการหายใจเอาละอองนิ่วเคลียสจากของเหลวที่ปนเปื้อนเชื้อเข้าไป แต่พบได้น้อย ส่วนการติดต่อจากคนถึงคน มีรายงานการติดต่อจากปัสสาวะผู้ป่วยเพียงรายงานเดียว แม้ว่าจะพบเชื้อในปัสสาวะของผู้ป่วยได้นาน 1 - 11 เดือนก็ตาม มีรายงาน 2 ราย มีการติดต่อจากแม่ผ่านทางรกทำให้ทารกตายในครรภ์นั้น และยังมีรายงานเด็กที่คลอดออกมาแล้วมีอาการป่วยเหมือนในผู้ใหญ่ด้วย⁽¹⁾

ปี พ.ศ. 2557 (ค.ศ. 2014) สำนักโรคระบาดวิทยา ได้รับรายงานผู้ป่วยโรคเลปโตสไปโรซิสจากเกือบทุกจังหวัดทั่วประเทศ ยกเว้นจาก 10 จังหวัด ที่ไม่มีรายงานผู้ป่วย ได้แก่ ลำพูน พิจิตร อ่างทอง นครนายก นนทบุรี ปทุมธานี สิงห์บุรี นครปฐม ชลบุรี และสมุทรปราการ พบผู้ป่วยจำนวน 2,251 ราย เสียชีวิต 24 ราย อัตราป่วย 3.47 ต่อประชากรแสนคน อัตราตาย 0.04 ต่อประชากรแสนคน อัตราป่วยตาย ร้อยละ 1.07 (รูปที่ 1)

ผู้ป่วยเป็นเพศหญิง 429 ราย เพศชาย 1,822 ราย อัตราส่วนเพศหญิงต่อเพศชายเท่ากับ 1 : 4 ผู้ป่วยกลุ่มอายุ 55 - 64 ปี มีอัตราป่วยสูงสุด 5.74 ต่อประชากรแสนคน รองลงมา เป็นกลุ่มอายุ 45 - 54 ปี (4.99) และกลุ่มอายุ 35 - 44 ปี (4.38) (รูปที่ 2) อาชีพที่มีอัตราป่วยสูงสุด คือ เกษตรกรรม ร้อยละ 57.57 รองลงมา คือ รับจ้าง (21.46%) และนักเรียน (8.93%)

ในจำนวนผู้ป่วย 2,251 ราย เป็นชาวต่างชาติ 35 ราย ร้อยละ 1.55 โดยเป็นชาวพม่า 24 ราย (1.07%) กัมพูชา 7 ราย (0.31%) ลาว 3 ราย (0.13%) และอื่น ๆ 1 ราย (0.04 %) ผู้เสียชีวิตชาวลาวยาว 1 ราย

พบผู้ป่วยตลอดปี แต่การเกิดโรคจะสัมพันธ์กับฤดูกาล โดยพบผู้ป่วยในช่วงฤดูฝน มากกว่าฤดูร้อน และฤดูหนาว จาก รายงานที่ได้รับ พบว่าในปี พ.ศ. 2557 จำนวนผู้ป่วยเริ่มสูงขึ้น

ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 221 ราย และสูงสุดในเดือนสิงหาคม 282 ราย ซึ่งคล้ายกับปีก่อน ๆ แต่แนวโน้มของจำนวนผู้ป่วยนั้นลดลงกว่าปีก่อนอย่างชัดเจน (รูปที่ 3) โดยคาดว่า เนื่องจากเดือนตุลาคม เป็นช่วงฤดูเก็บเกี่ยว มีหนูชุกชุมมากขึ้น และเป็นช่วงที่น้ำกำลังลดทำให้ความเข้มข้นของเชื้อที่ปนเปื้อนในน้ำมากขึ้น

ภูมิลาเนาของผู้ป่วยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหรืออยู่ในชนบท 1,752 ราย ร้อยละ 77.83 และเขตเทศบาลหรืออยู่ในเขตเมือง 499 ราย (22.17%) เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลชุมชนมากที่สุด ร้อยละ 68.28 รองลงมา คือ โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป (15.24%) และโรงพยาบาลศูนย์ (14.08%) โดยผู้ป่วยเข้ารับการรักษาเป็นผู้ป่วยในร้อยละ 58.24 และผู้ป่วยนอก (41.76%)

การกระจายของผู้ป่วยแยกตามรายภาค พบว่า ภาคใต้ มีอัตราป่วยสูงสุดเท่ากับ 6.16 ต่อประชากรแสนคน แต่มีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับปีก่อน รองลงมา เป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5.94 ภาคเหนือ 2.15 ภาคกลาง 0.61 (รูปที่ 4) ข้อสังเกตอย่างหนึ่งที่ทำให้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวนผู้ป่วยลดลงต่อเนื่อง อาจเนื่องมาจากเป็นพื้นที่ที่พบเชื้อนี้ติดต่อกันมาโดยตลอด จนกลายเป็นโรคประจำถิ่น ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ในภูมิภาคนี้ภูมิคุ้มกันต่อโรคมามากขึ้น เมื่อติดเชื้อมักไม่มีอาการหรือมีอาการไม่รุนแรง จึงไม่ได้มารักษาตามสถานพยาบาล จังหวัดที่มีอัตราป่วยสูงสุด 10 อันดับแรก อยู่ในภาคใต้ 5 จังหวัด และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 จังหวัด ได้แก่ ระนอง เท่ากับ 21.60 ต่อประชากรแสนคน รองลงมา คือ ศรีสะเกษ (17.63) พังงา (16.13) กาฬสินธุ์ (12.39) สุรินทร์ (11.01) ยะลา (11.01) สตูล (10.92) เลย (10.58) นครศรีธรรมราช (10.49) และยโสธร (9.62) (รูปที่ 5) แต่จังหวัดที่มีจำนวนผู้ป่วยสูงสุด 10 อันดับแรก อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 9 จังหวัด และภาคใต้ อีก 1 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดศรีสะเกษ 258 ราย นครศรีธรรมราช (162) สุรินทร์ (153) กาฬสินธุ์ (122) อุบลราชธานี (102) มหาสารคาม (79) ร้อยเอ็ด (74) บุรีรัมย์ (74) ขอนแก่น (73) เลย (67) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีผู้เสียชีวิตสูงสุด 11 ราย และจังหวัดที่มีผู้เสียชีวิตสูงสุด ได้แก่ ศรีสะเกษ 4 ราย

ข้อมูลจากฐานข้อมูล Event based surveillance ของปี พ.ศ. 2557 รับแจ้งทั้งหมด 6 ราย ในจำนวนนี้เสียชีวิต 2 ราย ที่จังหวัดศรีสะเกษ และพระนครศรีอยุธยา จังหวัดละ 1 ราย

ในปี พ.ศ. 2557 มีการส่งตัวอย่างตรวจวินิจฉัยเพื่อยืนยันโรคเลปโตสไปโรซิส ที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ด้วยวิธี MAT จำนวน 285 ตัวอย่าง

ให้ผลบวก 70 ตัวอย่าง ร้อยละ 24.6 วิธี IFA จำนวน 44 ตัวอย่าง ให้ผลบวก 13 ตัวอย่าง (29.5%) และวิธีเพาะเชื้อ จำนวน 8 ตัวอย่าง วิธี PCR จำนวน 14 ตัวอย่าง ไม่พบตัวอย่างที่ให้ผลบวก⁽²⁾

สรุป อัตราป่วยของโรคเลปโตสไปโรซีส ปี พ.ศ. 2557 มีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 การเกิดโรคสัมพันธ์กับฤดูกาล เริ่มพบผู้ป่วยเพิ่มขึ้นตั้งแต่เดือนมิถุนายน และสูงสุดในเดือนสิงหาคม ภาคใต้เป็นภาคที่มีอัตราป่วยสูงสุด แต่อัตราป่วยลดลงเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้านี้ เมื่อเทียบกับการเกิดโรคในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2548 – 2557 : ค.ศ. 2005 - 2014) พบว่าทั้งอัตราป่วยและอัตรารายมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย โดยในปี พ.ศ. 2548 – 2557 มีอัตราป่วยอยู่ระหว่าง 4.61 – 3.47 ต่อประชากรแสนคน และอัตรารายอยู่ระหว่าง 0.06 – 0.04

เอกสารอ้างอิง

- สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค สรุปรายงานการเฝ้าระวังโรคปี 2545-2555.นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข:2545-2555 <http://www.boe.moph.go.th/fact/Leptospirosis.htm>
- รายงานประจำปี 2557 สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ; 2557

ผู้เรียบเรียง

ฉันทชนก อินทร์ศรี

บรรณาธิการวิชาการ

น.สพ.ประวิทย์ ชุมเกษียร, นพ.ภาสกร อัครเสวี

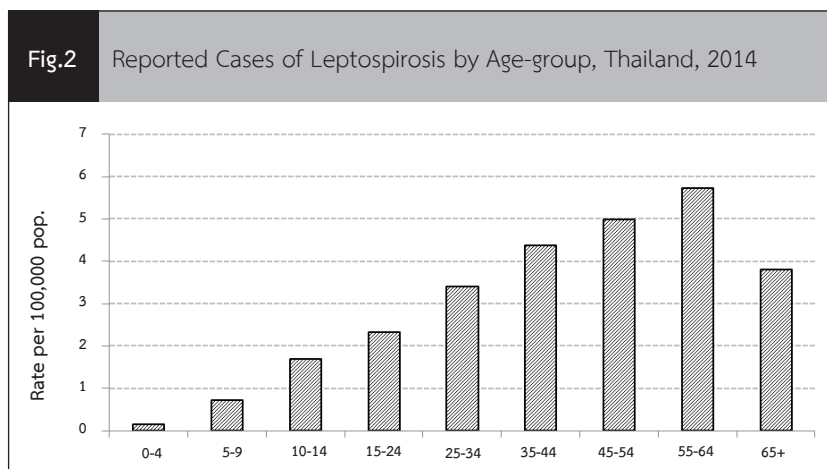
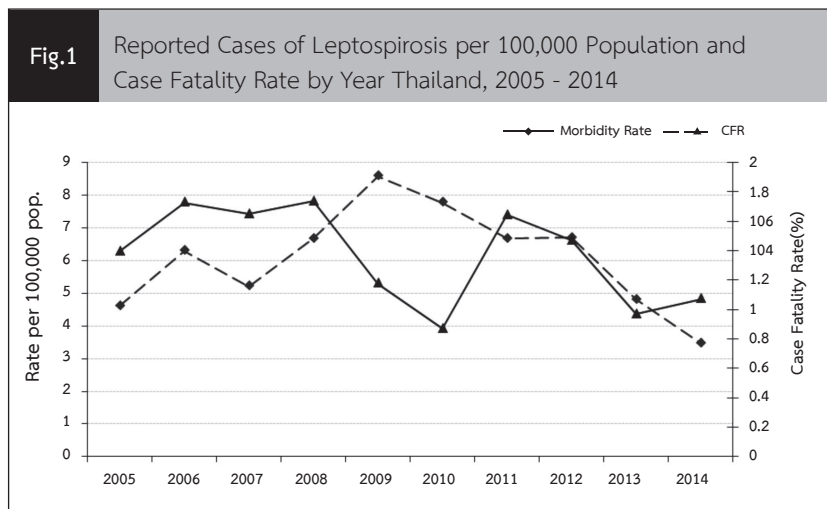

Fig.3 Reported Cases of Leptospirosis by Month, Thailand, 2010 - 2014

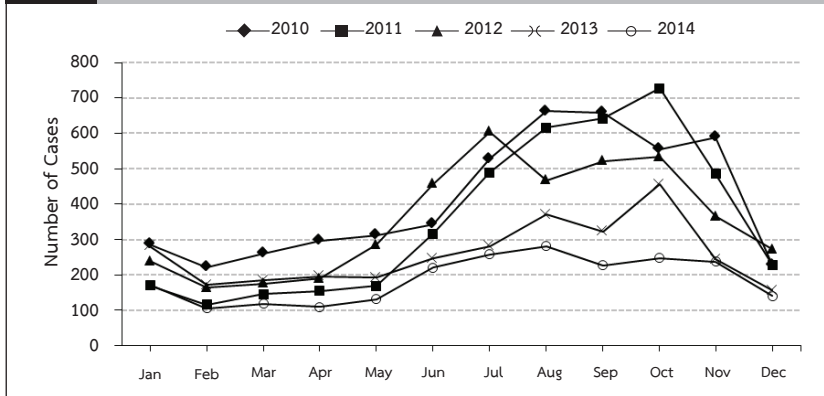

Fig.4 Reported Cases of Leptospirosis per 100,000 Population by Region, Thailand, 2010 - 2014

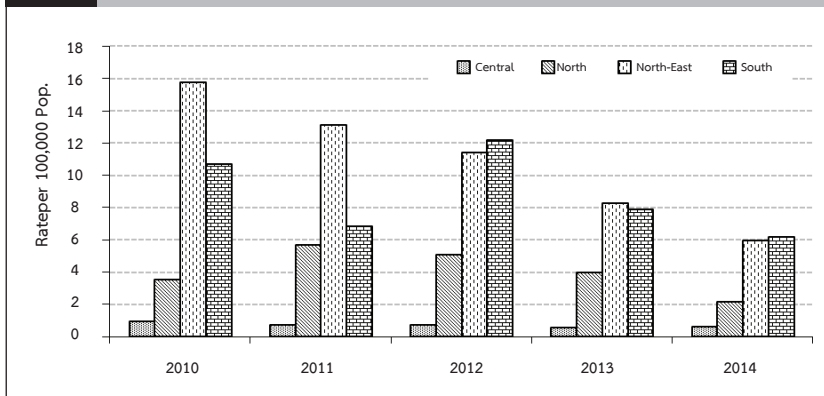

Fig.5 Reported Cases of Leptospirosis per 100,000 Population by Province, Thailand, 2014

